

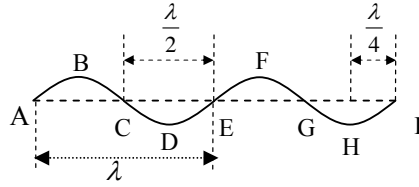
SÓNG CƠ VÀ SÓNG ÂM

Download miễn phí tại Website: www.huynhvanluong.com

Biên soạn: Huỳnh Văn Lượng

1. SÓNG CƠ

☞ **Bước sóng:** $\lambda = v \cdot T = \frac{v}{f}$ với
$$\begin{cases} v = \frac{S}{t} = \frac{(k-1)\lambda}{t} \\ T = \frac{1}{f} \end{cases}$$

Trong đó:

- + λ : Bước sóng (m)
- + v : tốc độ truyền sóng (m/s)
- + T : Chu kỳ của sóng (s)
- + f : Tần số (Hz)
- + S : quãng đường (m)
- + k : số đỉnh sóng

Chú ý:

- Khoảng cách giữa hai điểm dao động cùng pha gần nhất (A và E): $\Delta x = \lambda$
- Khoảng cách giữa hai đỉnh sóng gần nhất (B và F): $\Delta x = \lambda$
- Khoảng cách giữa hai điểm dao động ngược pha gần nhất (A và C, C và E): $\Delta x = \lambda/2$
- Khoảng cách giữa hai điểm dao động vuông pha gần nhất (A và B, I và H): $\Delta x = \lambda/4$

☞ **Độ lệch pha giữa hai điểm cách nguồn khoảng x_1, x_2 :** $\Delta\varphi = \omega \frac{x}{v} = 2\pi \frac{x}{\lambda}$ với $x = |x_1 - x_2|$

- $\Delta\varphi = 2k\pi$ (chẵn lần π): hai điểm dao động cùng pha
- $\Delta\varphi = (2k+1)\pi$ (lẻ lần π): hai điểm dao động ngược pha
- $\Delta\varphi = \pm \frac{\pi}{2} + 2k\pi$: hai điểm dao động vuông pha

☞ **Phương trình sóng:**

- Mỗi phương trình sóng đều có dạng: $u = A \cos(\omega t \pm \frac{2\pi x}{\lambda})$
- Giả sử tại O có phương trình: $u_o = A \cos(\omega t + \varphi)$ thì tại M cách O một khoảng x
  - + Sóng truyền từ O đến M: $u_M = A \cos(\omega t + \varphi - \frac{2\pi x}{\lambda})$
  - + Sóng truyền từ M đến O: $u_M = A \cos(\omega t + \varphi + \frac{2\pi x}{\lambda})$

☞ **Chú ý:** Trong hiện tượng truyền sóng trên sợi dây, dây được kích thích dao động bởi nam châm điện với tần số dòng điện là f thì tần số dao động của dây là $2f$.

2. GIAO THOA SÓNG:

☞ **Phương trình sóng:**

Giả sử phương trình sóng tại hai nguồn S_1, S_2 là: $u_1 = A \cos(\omega t + \varphi_1)$ và $u_2 = A \cos(\omega t + \varphi_2)$:

- Phương trình sóng tại M (điểm M cách hai nguồn lần lượt x_1, x_2):
  - + Do nguồn S_1 truyền tới: $u_{1M} = A \cos(\omega t + \varphi_1 - \frac{2\pi x_1}{\lambda})$
  - + Do nguồn S_2 truyền tới: $u_{2M} = A \cos(\omega t + \varphi_2 - \frac{2\pi x_2}{\lambda})$
- Phương trình sóng tại M do cả hai nguồn truyền tới: $u_M = u_{1M} + u_{2M}$
- Biên độ dao động tổng hợp: $A = 2a \left| \cos \frac{\pi(x_2 - x_1)}{\lambda} \right|$

☞ **Điểm dao động cực đại, cực tiểu:** Giả sử S_1 và S_2 cùng pha cách nhau khoảng l , ta có:

- Tại những điểm dao động cực đại: $d_1 - d_2 = k\lambda$ ($k \in \mathbb{Z}$)
- Số đường hoặc số điểm dao động cực đại (không tính hai nguồn): $-\frac{l}{\lambda} < k < \frac{l}{\lambda}$
- Tại những điểm dao động cực tiểu (không dao động): $d_1 - d_2 = (2k+1)\frac{\lambda}{2}$ ($k \in \mathbb{Z}$)

- Số đường hoặc số điểm dao động cực tiểu (không tính hai nguồn): $-\frac{l}{\lambda} - \frac{1}{2} < k < \frac{l}{\lambda} - \frac{1}{2}$

✍ **Bài toán tìm số điểm dao động cực đại và không dao động giữa hai điểm M, N cách hai nguồn lần lượt là $d_{1M}, d_{2M}, d_{1N}, d_{2N}$** (giả sử hai nguồn dao động cùng pha):

- Số điểm dao động cực đại: $d_{1M} - d_{2M} < k\lambda < d_{1N} - d_{2N}$

- Số điểm dao động cực tiểu: $d_{1M} - d_{2M} < (k + \frac{1}{2})\lambda < d_{1N} - d_{2N}$

(Số giá trị nguyên của k thoả mãn các biểu thức trên là số đường hoặc số điểm cần tìm).

✍ **Chú ý:** Ta có thể tính số điểm dao động cực đại, cực tiểu trong AB (tính cả A, B) theo công thức

dưới đây: $k = \frac{2AB}{\lambda}$

{	k chẵn	số cực đại : $k + 1$
		số cực tiểu : k
{	k lẻ	số cực đại : k
		số cực tiểu : $k + 1$

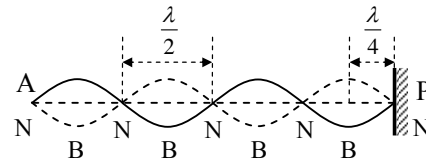
3. SÓNG DỪNG

✍ Điều kiện để có sóng dừng:

- Hai đầu cố định: $l = \frac{k\lambda}{2}$ $\left\{ \begin{array}{l} \text{số điểm bụng : } k \\ \text{số điểm nút : } k + 1 \\ \text{số bó sóng : } k \end{array} \right.$ (bụng = nút - 1)

- Một đầu cố định, một đầu tự do: $l = (2k + 1)\frac{\lambda}{4}$ $\left\{ \begin{array}{l} \text{số điểm bụng : } k + 1 \\ \text{số điểm nút : } k + 1 \\ \text{số bó sóng : } k \end{array} \right.$ (bụng = nút)

- Hai đầu tự do: $l = \frac{(k - 1)\lambda}{2}$ $\left\{ \begin{array}{l} \text{số điểm bụng : } k \\ \text{số điểm nút : } k - 1 \end{array} \right.$ (bụng = nút + 1)

✍ Khoảng cách giữa hai bụng (hoặc nút) kế cận: $\Delta x = \lambda/2$

✍ Biên độ dao động của phần tử tại M:

- M cách đầu nút sóng một khoảng x thì: $A_M = 2A \left| \sin\left(2\pi \frac{x}{\lambda}\right) \right|$

- M cách đầu bụng sóng một khoảng x thì: $A_M = 2A \left| \cos\left(2\pi \frac{x}{\lambda}\right) \right|$

4. SÓNG ÂM: $16 \text{ Hz} \leq f \leq 20.000 \text{ Hz}$

✍ Cường độ âm: $I = \frac{P}{S}$ (W/m^2) với $S = 4\pi.R^2$, $P = W/t$

✍ Mức cường độ âm: $L = 10 \cdot \log \frac{I}{I_0}$ (dB) (với I_0 là cường độ âm chuẩn $I_0 = 10^{-12} \text{ W/m}^2$).

✍ Tần số do đàn phát ra (hai đầu dây cố định): $f = k \frac{v}{2l}$ ($k \in \mathbb{N}^*$) ($k = 1 \Rightarrow$ âm cơ bản)

✍ Tần số do ống sáo phát ra (một đầu bịt kín, một đầu để hở): $f = (2k + 1) \frac{v}{4l}$ ($k \in \mathbb{N}$)

($k = 0 \Rightarrow$ âm phát ra âm cơ bản có tần số $f_1 = \frac{v}{4l}$)

✍ Cách xác định 2 đầu tự do hay cố định: Tính $\Delta f = f_{\text{sau}} - f_{\text{tr}}$, lập tỉ số $\frac{f_n}{\Delta f}$. Ta có:

+ Kết quả: 0,5 ; 1,5 ; 2,5 ; 3,5 ... dây có 1 đầu tự do, 1 đầu cố định.

+ Kết quả: 1 ; 2 ; 3 ; 4 ... dây có 2 đầu cố định (hoặc 2 đầu tự do).